

Cierpienia młodego Wertera Goethego jako wzór dla literatury romantyzmu

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Bogusław Mucha, „Rosyjski Werter” Michała Suszkowa (u źródeł werteryzmu w literaturze rosyjskiej), t. 2, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Rossica” 2000, s. 57–58.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Pieśń I*, [w:] .
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Pieśń II*, [w:] .
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Pieśń V*, [w:] .
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Pieśń III*, [w:] .

Cierpienia młodego Wertera Goethego jako wzór dla literatury romantyzmu

Philipp Otto Runge, *Ich treje*, 1805

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wydana w 1774 r. powieść Goethego *Cierpienia młodego Wertera* szybko zyskała sławę w całej Europie. Stworzyła model bohatera, który stał się znakiem czasów. Werter to postać fascynująca - ze swoich uczuć uczynił projekt życia. To bohater autonomiczny, zdolny do ustanawiania własnych norm moralnych, podążający za marzeniem. Jednocześnie jest to człowiek samotny, pogrążony w refleksji nad celowością życia, doświadczający bólu istnienia. Ten nowy typ bohatera wiązał się z zupełnie nowym modelem wrażliwości. Werter stał się ikoną nieszczęśliwej miłości i prawdziwym idolem młodych romantyków.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz Wertera jako modelowego bohatera epoki.
- Ustalisz, jakie związki łączą kreację literacką w powieści *Cierpienia młodego Wertera* J.W. Goethego z rzeczywistymi postaciami i wydarzeniami.
- Wyjaśnisz, na czym polega werteryzm.

Przeczytaj

Johann Heinrich Wilhelm Tischbein, *Goethe na rzymskiej wsi* (fragment), 1786–87

Źródło: domena publiczna.

Johann Wolfgang Goethe (1749–1832), poeta niemiecki, przedstawiciel literatury romantyzmu, uczyony i mąż stanu. Urodził się w rodzinie cesarskiego radcy, prawnika Johanna Kaspara. Otrzymał gruntowne wykształcenie, o które dbał ojciec Johanna oraz guwernerzy. Goethe ukończył prawo w Lipsku oraz w Strasburgu. Podczas studiów rozwijał swoje zainteresowania literackie: zaczytywał się w dziełach Homera, Szekspira i Macphersona, prowadził badania nad pieśnią ludową i pisał. Pierwsze znaczące utwory liryczne (np. *Powitanie i rozłąka*, *Pieśń majowa*) powstały pod wpływem uczucia do Friderike Brion, córki pastora.

W latach 70. XVIII w. Goethe stał się głównym reprezentantem nurtu zwanego okresem „burzy i naporu” (*Sturm und Drang*), którego założenia programowe sformułował m.in. w artykułach *Na dzień Szekspira* (1771) i *O niemieckiej architekturze*. W 1774 wydał [powieść epistolarną](#) *Cierpienia młodego Wertera*, napisaną pod wpływem uczucia do Charlotty Buff, zaręczonej z innym prawnikiem. Powieść ta stanowi zapis nastrojów epoki upadających ideałów oświecenia, a także manifest prymarnego znaczenia uczuć i wolności w życiu jednostki.

Cierpienia młodego Wertera odegrały ważną rolę w literaturze i kulturze europejskiej. Historia dobrze wykształconego młodzieńca, samotnika, nieszczęśliwie zakochanego w osieroconej przez matkę Lotcie, początkowo zaręczonej, a później poślubionej Albertowi, popełniającego samobójstwo z powodu odtrącenia uczuć, wyznacza trend fabularny na kolejne dziesięciolecia.

„Rosyjski Werter” Michała Suszkowa (u źródeł werteryzmu w literaturze rosyjskiej)

Kiedy 25-letni Johann Wolfgang Goethe ukończył pracę nad powieścią epistolarną *Cierpienia młodego Wertera*, nikt wówczas nie przypuszczał, łącznie z samym twórcą, że oto narodziło się w literaturze niemieckiej dzieło epokowe, będące jej największym osiągnięciem. Wydana w 1774 r. powieść od razu stała się bestsellerem czytelniczym w całej Europie. Rychło pojawiły się liczne przekłady tego arcydzieła na obce języki oraz naśladownictwa: w literaturze niemieckiej (Johann Martin Miller – *Siegwart*), francuskiej (Étienne Sécancour – *Obermann*), włoskiej (Ugo Foscolo – *Ostatnie listy Jakuba Ortisa*) i rosyjskiej.

Nagrobek na mogile Karla Wilhelma Jerusalema w Wetzlar

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Cierpienia młodego Wertera wpłynęły nie tylko na literaturę europejską, ale także na przemiany obyczajowe zachodzące w kulturze przełomu XVIII i XIX stulecia oraz na... modę. Młodzież literacką ogarnęła „gorączka werterowska”. Noszono więc niebieskie fraki, żółte kamizelki oraz buty z brunatnymi cholewami. Młodzi marzyciele odbywali pielgrzymki do grobu Karla Wilhelma Jerusalema (pierwowzór literacki Wertera),

roniąc strumienie łez nad nieszczęśliwym kochankiem. Nie skończyło

się wszakże tylko na łzach. Ogromny potencjał uczuciowy, zrodzony przez obcowanie z *Cierpieniami młodego Wertera*, miał także zgoła nieoczekiwane następstwa. Spowodował istną falę samobójstw, czego najlepszym przykładem w Polsce był los Tymona Zaborowskiego, a w Rosji – [...] Michała Suszkowa.

Jednym ze skutków masowej lektury powieści Goethego było zjawisko werteryzmu. Tak przyjęto nazywać postawę bohatera literackiego, a zarazem wzór zachowań, na który składały się następujące cechy: ultrauczuciowość, negacja konwencji obyczajowych i norm moralnych, pesymizm, osamotnienie, poczucie bezcelowości życia, percepcja świata poprzez pryzmat marzeń i poezji, depresja, smutek, apatia, tzw. ból istnienia (Weltschmerz), wiodący nierzadko do aktu samobójczego. Model taki nie występuje w dziełach artystycznych w czystej postaci, lecz przyjmuje różne odcienie czy warianty, uwzględniające narodową specyficzną literacko-obyczajową danego kraju.

Źródło: Bogusław Mucha, „Rosyjski Werter” Michała Suszkowa (u źródeł werteryzmu w literaturze rosyjskiej), t. 2, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Rossica” 2000, s. 57–58.

Słownik

powieść epistolarna

(łac. *epistola* – list) – odmiana powieści stylizowana na zbiór listów; w utworach tego typu korespondencja bohaterów jest źródłem wiedzy o świecie przedstawionym i pełni funkcję nośnika narracji; charakterystyczne dla tej odmiany jest skupienie na przedstawieniu indywidualnego doświadczenia postaci

Sturm und Drang

(niem. burza i napór) – tytuł dramatu niemieckiego poety, Friedricha Klingera, który stał się nazwą okresu literackiego wyróżnianego w historii literatury niemieckiej; twórczość tego okresu wywarła ogromny wpływ na rozwój

romantyzmu europejskiego; autorzy okresu burzy i naporu sprzeciwiali się typowemu dla oświecenia racjonalizmowi, pochwalali postawę emocjonalną wobec świata, ukazywali człowieka przez pryzmat jego uczuć i psychiki, poszukiwali inspiracji w kulturze ludowej

Weltschmerz

(niem. ból z powodu istnienia świata) – oznacza ból istnienia; określa niepokoje duchowe, depresję, apatię, wynikające z poczucia niemożności samorealizacji oraz dysonansu pomiędzy wrażliwością bohatera a jego otoczeniem

werteryzm

postawa wzorowana na głównym bohaterze powieści J.W. Goethego *Cierpienia młodego Wertera*; obejmuje takie cechy, jak pesymizm, poczucie bezcelowości życia, wybujała uczuciowość, egotyzm (nadmierne zajmowanie siebie i innych własną osobą), poetyzm i skłonności samobójcze

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem prof. Michała Kuziaka. Następnie wyjaśnij, jak rozumiesz określenie: „Werter jest modelowym bohaterem epoki”. Scharakteryzuj cechy Wertera.

Polecenie 2

Na podstawie wykładu ustal, jaki wpływ na literacką kreację jednostki miał zwrot ekspresywistyczny, który nastąpił u progu romantyzmu.

Trwa wczytywanie danych..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D15i9ous9>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji dotyczące tematu pod tytułem Werter jako nowy typ bohatera.

Film

Polecenie 1

Podaj związki łączące powieść *Cierpienia młodego Wertera* z autentycznymi postaciami i wydarzeniami.

Polecenie 2

Żółta kamizelka i niebieski surdut są charakterystycznymi znakami pewnego pokolenia. Określ cechy, które łączą przedstawicieli tej generacji.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1Pv8yCvgnbJe>

Nagranie filmowe dotyczące tematu lekcji pod tytułem Prawda życia a prawda literatury.

Ćwiczenie 1

Obie części *Cierpień młodego Wertera* czerpią inspirację z innych tekstów literackich. Uzupełnij mapę myśli, notując w niej, jakie elementy świata przedstawionego zainspirowały Goethego w *Iliadzie*, a jakie w *Pieśniach Osjana*.

Ćwiczenie 2

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: *Cierpienia młodego Wertera* Goethego jako wzór dla literatury romantyzmu

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje

je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- streszcza losy bohatera *Cierpień młodego Wertera*,
- wskazuje inspiracje, którymi kierował się J.W. Goethe, konstruując postać i losy Wertera,
- wyjaśnia, czym jest werteryzm,
- ocenia, dlaczego postać Wertera stała się modelowym bohaterem wczesnego romantyzmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem komputera;
- mapa myśli;
- sztafeta.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel proponuje zainteresowanym osobom, by przygotowały prezentację dzieł malarskich (z okresu romantyzmu), które ilustrowałyby historię Wertera i Lotty. Podpowiada, by uczniowie skorzystali z zasobów on-line różnych muzeów, np. Muzeum Narodowego w Warszawie i Krakowie. Prezentacji może towarzyszyć muzyka.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem i celami lekcji. Zajęcia rozpoczynają się od metody szybkiej sztafety. Nauczyciel przedstawia zasady oraz zwraca uwagę na ciąg przyczynowo-skutkowy wydarzeń z lektury. Pierwszy wskazany uczeń zaczyna streszczać historię Wertera, a następnie wskazuje osobę, która kontynuuje opowieść. Sztafeta trwa aż do finału historii. Nauczyciel czuwa nad poprawnością językową wypowiedzi oraz jej zgodnością z tekstem lektury.
2. Prowadzący prosi, by uczniowie przedstawili prezentację dzieł malarskich ilustrujących historię nieszczęśliwych kochanków. Po jej zakończeniu pyta widzów o ich wrażenia. Wszyscy uczestnicy zajęć ustalają, jakie cechy są przypisywane romantycznym, nieszczęśliwym kochankom w literaturze i malarstwie. Podsumowaniem tej fazy lekcji może być skonstruowanie notatki w formie mapy myśli.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel zapowiada, że w drugiej części lekcji uczniowie będą pracowali w parach. Wyświetla pierwszą część wykładu z zakładki „Film” i prosi, by uczniowie wykonali polecenia towarzyszące wykładowi. Następnie wskazane osoby przedstawiają swoje propozycje odpowiedzi, a nauczyciel weryfikuje ich poprawność. Później uczestnicy zajęć wykonują polecenia i ćwiczenia towarzyszące drugiej części wykładu. Nauczyciel może ocenić pracę uczniów.

Faza podsumowująca:

1. W dyskusji podsumowującej lekcję nauczyciel zadaje pytania: na czym polega werteryzm? Dlaczego *Cierpienia młodego Wertera* Goethego stanowiły wzór dla literatury romantyzmu? Uczniowie odpowiadają swobodnie, korzystając z informacji zdobytych podczas lekcji.

Praca domowa:

1. Przypomnij sobie inne postaci nieszczęśliwych kochanków z dziejów literatury. Zanotuj, jakie cechy ich łączą.

Materiały pomocnicze:

- Ryszard Handke, *Alfabet kultury w lekturze tekstu literackiego*, w: *Metodyka literatury*, tom 2, wybór i oprac. J. Pachecka, A. Piątkowska, K. Sałkiewicz, Warszawa 2002.
- Zbiory cyfrowe Muzeum Narodowego w Warszawie oraz Muzeum Narodowego w Krakowie.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.